

УДК 340.15(477)

*Н. М. Крестовська***НОВЕ МОНОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ
З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ**

У сучасний період розбудови незалежної Української держави зростає значення досліджень історії національної державності та права. Особливо це стосується тих проблем, висвітлення яких сприятиме процесу державотворення в Україні. На даному етапі утвердження нашої держави проводиться реформування органів державної влади та місцевого самоврядування, а тому актуальним є звернення до досвіду функціонування таких органів у різні історичні періоди з метою поглиблення і розширення історико-правових знань про становище Галичини у складі іноземних держав.

Важливе місце в такій історико-правовій проблематиці займають питання суспільного, державного устрою і права Галичини у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.). У зв'язку з цим заслуговує на увагу монографія І. Й. Бойка*, актуальність якої зумовлена намаганням сучасної Української держави утвердитися як повноправний учасник європейської та світової спільноти, розвинути державний апарат управління та вдосконалювати законодавство відповідно до національних і міжнародних правових традицій. Керуючись метою сприяти розвитку історико-правової науки, автор досліджує проблемні питання формування та функціонування державно-правових і самоврядних інститутів у Галичині в складі Польського Королівства, оскільки ці питання фрагментарно порушувалися в українській історіографії, отже потребують певного наукового вирішення.

Методологічна та теоретичні основи рецензованої монографії І. Й. Бойка, її джерельна база дозволили автору повно, якісно і системно дослідити предмет і об'єкт дослідження. Монографія базується на концептуальних засадах діалектики, а отже відображено динаміку становлення та розвитку правових інститутів Польського Королівства у Галичині впродовж 1349–1569 рр. Під час характеристики джерел права автор цілком доцільно виділяє два періоди їх застосування в Галичині, зазначивши про особливості кожного з них, збереження деяких правових традицій Галицько-Волинської держави та набуття чинності польських законів у Галичині (с. 351–406).

Загальне позитивне враження від роботи І. Й. Бойка посилюється завдяки широкому застосуванню польськомовної літератури, у тому числі праць класиків історико-правової науки: Ю. Бардаха, О. Бальцера, Р. Губе, П. Домбковського, С. Кутжеби, М. Бобжинського, Й. Лелевела, В. Абрагама, Ю. Рафача, М. Хандельсмана та ін. Водночас автор при написанні монографії використовував значну кількість опублікованих і неопублікованих джерел архівних фондів, що оживляє його книгу.

* Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.): монографія / І. Й. Бойко. — Л.: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. — 628 с.

Необхідно зазначити, що автор обрав логічну та багаторівневу структуру монографії, що є її безперечним позитивом. У першому розділі монографії «Історіографія та джерельна база» (с. 23–36) І. Й. Бойко визначає стан дослідження запропонованої теми, відзначає документи, що були ними застосовані. Другий розділ «Політичні та правові аспекти приєднання Галичини до складу Польського Королівства» присвячений соціально-політичному розвитку Галичини в складі Київської Русі та Галицько-Волинської держави (с. 38–98), анексії Галичини Польським Королівством у 1349 р. (с. 99–139), її наслідкам, а також відповідним змінам у правовому статусі населення (с. 140–190). Заслугою автора є те, що він зумів довести неправомірність переходу Галичини в склад Польщі, навів ідейно-теоретичне обґрунтування своєї позиції, аргументовано підтвердив той факт, що Галичина є споконвічною українською територією.

Найцікавішим і важливим, як видається, є третій розділ книги «Система органів публічної влади у Галичині в складі Польського Королівства». У підрозділ 3.1. «Вищі органи державної влади Польського Королівства та їх роль у формуванні правового статусу Галичини» (с. 192–215) автор ґрунтовно аналізує повноваження короля, Вального сейму, королівської ради та інших центральних органів державної влади Польського Королівства. І. Й. Бойко встановлює причини, у зв'язку з якими Польське Королівство не стало абсолютною монархією, а було особливим різновидом станово-представницької монархії, в якій відбувався розвиток деяких демократичних інститутів. Заслугує на увагу підрозділ 3.2, де дослідник визначає правові основи організації та діяльності місцевих органів державної влади Польського Королівства (старост, воєвод, каштелянів та ін.) в Галичині, а також подає історико-правовий аналіз їх компетенції (с. 216–234).

Підрозділ 3.3 «Судові органи: організація та діяльність у Галичині» написаний автором на високому науковому рівні, а проблеми, що в ньому порушуються, є складними та актуальними. І. Й. Бойко вдало відтворив багатоланкову та різновекторну судову систему Галичини в складі Польського Королівства, здійснив аналіз державних (королівських, городських, земських, підкоморських та ін.) судів (с. 235–253), міських і сільських судів. За допомогою архівного матеріалу науковець довів факт функціонування юстиціаріїв у Галичині, який у XIX ст. поставив під сумнів польський вчений В. Абрагам.

Підрозділ 3.4. «Самоврядування в Галичині» є також результатом творчих намагань автора вирішити дискусійні питання історії держави та права України. У ньому досліджено становлення та розвиток шляхетських сеймиків у Галичині, а також особливості здійснення міського та сільського самоврядування (с. 294–350).

Розділ 4 «Право у Галичині» містить ґрунтовне та високоаналітичне дослідження І. Й. Бойком джерел, галузей та інститутів права у Галичині в складі Польського Королівства (с. 351–551).

Отже, рецензована монографія є фундаментальним історико-правовим дослідженням, яке буде мати суттєвий позитивний вплив на розвиток науки історії держави і права України. Ця книга може бути рекомендована не лише для науковців, але й для широкого кола читачів, оскільки автор порушив у ній значну кількість питань, які можуть зацікавити доволі широку аудиторію.